

Мельник Н. І.

Національний авіаційний університет

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО КОНЦЕПТУ «PRESCHOOL EDUCATION» У ВИМІРІ ВІТЧИЗНЯНОГО НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті актуалізовано проблему термінологічного потрактування педагогічних понять в сфері дошкільної освіти у європейському освітньому та науковому контекстах. Автором з'ясовано, що практика міжнародної термінології сфери дошкільної освіти визначається наявністю проблем, пов'язаних з відсутністю повної еквівалентності понять між різними національними системами освіти. У контексті означеного, питання лінгвістичних особливостей та важливості правильної інтерпретації англomовних термінів у педагогічній галузі є важливим з огляду на те, що компаративні дослідження опираються на результати лінгвістичних розвідок та аналізу контенту понять і термінів у різних освітніх системах.

Автором виокремлено основні поняття, що характеризують та визначають зміст концепту «preschool education», серед них «early childhood education and care», «kindergarten», «young children services» тощо. У статті автором конкретизовано відмінність понять «preschool education» (дошкільна освіта) та «services for young children» (послуги для дітей молодшого/дошкільного/раннього віку); на основі зіставного контент-аналізу визначено сутнісні відмінності вживання окремих термінів для позначення концепту «preschool». Автором також визначено, що на відміну від програм дошкільної освіти (a preschool program), програми догляду за дітьми (a child care program) зорієнтовані на забезпечення фізичного благополуччя дітей. Відмінність означених програм полягає також у тому, що програми догляду за дітьми (child care programs) передбачають залучення немовлят та дітей раннього віку (toddlers). Однак, незважаючи на відмінності, термін «preschool» залишається загальним, який застосовується до цілої низки програм дошкільної освіти для дітей у віці за рік-два до вступу до «дитячого садка» (kindergarten). Результатом лінгвістично змістового та контекстуального аналізу англomовних варіантів концепту «preschool education» уможливив визначення досліджуваного феномену як поняття, що позначає цілісну систему освітніх послуг у сфері дошкільної освіти завдяки якій відбувається цілеспрямований та системно організований освітній процес у різних типах та видах закладів дошкільної галузі. Практична значущість отриманих результатів аналітико-лінгвістичного дослідження визначається отриманням автентичного потрактування педагогічних термінів та понять, що описують концепт дошкільної освіти в європейській інтерпретації феномену, що слугуватиме ґрунтовним термінологічним ресурсом у контексті вітчизняних компаративних розвідок у сфері дошкільної освіти.

Ключові слова: змістовий аналіз, концепт «preschool education», функціональне значення, контекстуальне значення, поняття, термін.

Постановка проблеми. Інтеграція, взаємопроникнення і взаємообмін передового педагогічного та освітнянського досвіду в галузях науки та техніки розкриває широкі горизонти для сучасних лінгвістичних досліджень, оскільки дослідження зарубіжного досвіду цілком і повністю передбачає розгляд іншомовних термінів понять, феноменів та концептів. Особливою актуальністю визначаються лінгвістичні дослідження у контексті компаративних наукових розвідок у педагогічній сфері та в галузі дошкільної освіти зокрема. В означеному контексті йдеться про англomовну термінологію сфери дошкільної освіти та її інтер-

претацію і переклад українською. Зазначимо, що численні термінознавчі дослідження переконливо довели, що фахова лексика відіграє важливу роль у розвитку науки й техніки та здатна певною мірою визначати напрям для подальшого розроблення їхніх теоретичних положень. Як основний засіб вираження, зберігання й передавання спеціальних наукових понять термінологія забезпечує формулювання проблем і наступність наукових знань [7, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій термінології сфери освіти існують проблеми, пов'язані насамперед з відсутністю повної

еквівалентності понять між різними національними системами освіти. Взаємодія та інтеграція в освіті й науці, як стверджують фахівці, не можуть бути успішними без використання всіма учасниками однієї мови” комплексу понять і термінів. Проблеми лінгвістичних особливостей та важливості правильної інтерпретації англійських термінів у педагогічній галузі в українській педагогічній науці досліджувалась Н. Мельник [2], Л. Пуховською [4]. Серед нечисленних досліджень англійської освітньої термінології вітчизняними мовознавцями слід назвати дисертацію Н. Поспелової, в якій досліджується системний характер семантичних змін у лексиці на матеріалі функціонально-семантичного поля Освіта у США [3]; дослідниця Н. Стефанова розкрила особливості сучасної англійської термінології сфери освіти [5]. Як справедливо зазначає К. Корсак: «...у сфері фізики чи математики викладачі й науковці вузів України не мають жодних проблем термінологічного плану, спілкуючись з колегами-фахівцями з країн Європи та США, то наша освітянська термінологія дуже далека від світових стандартів [1, с. 377]. Відсутність «однієї мови» заважає взаєморозумінню між фахівцями, обмежує можливості обміну досвідом як в науковій, так і в прикладній сфері, приводить до практичних помилок, зокрема при перекладі спеціального тексту. Неоднозначність термінів, різне їх тлумачення і неточне вживання перешкоджають правильному розумінню суті того чи іншого процесу [6]. З означеного можна зробити висновок про те, що англійська педагогічна лексика в сфері дошкільної освіти не достатньо розкрита у сучасних вітчизняних лінгвістичних дослідженнях, а відтак потребує окремої дослідницької уваги передусім у синхронному плані, що становить **мету** даного аналітико-лінгвістичного дослідження, представленого у **статті**.

З огляду на сформульовану мету статті доцільним буде послідовне розв’язання комплексу таких **завдань**: визначити сутність концепту «preschool education» в тлумаченні провідних європейських досліджень та лінгвістичних джерел; проаналізувати особливості змістового наповнення терміну у взаємозв’язку з його функціональною сутністю та контексту в англійській мові.

Виклад основного матеріалу. Для європейської науково-методичної та методологічної традиції типовими англійськими варіантами, якими позначається весь спектр послуг у системі освіти та догляду за дітьми раннього дошкільного та дошкільного віку, є: preschool – дошкільна освіта

(освіта дітей дошкільного віку від 3 років до вступу до першого рівня обов’язкової освіти) [10, с. 655], prekindergarten – переддошкільна освіта (дослівно передсадочкова освіта, освіта дітей до року і старших, яка здобувається до офіційного вступу дитини до дошкільного навчального закладу, наприклад: в центрах раннього розвитку, ігрових групах тощо) [10, с. 655], early childhood education (ECE) – рання дошкільна освіта (освіта дітей раннього дошкільного віку від народження до 3-х років) [11], pre-primary education – передшкільна освіта (освіта дітей дошкільного віку від 3 років до вступу до першого рівня обов’язкової освіти) [12], ECEC – early childhood education and care (services) дошкільна освіта та догляд/виховання (послуги у сфері догляду за дітьми дошкільного віку від народження до вступу на перший рівень обов’язкової шкільної освіти) [13, с. 69]).

Найбільш вживаними є варіанти «Preschool/preschool education» та «ECEC». Preschool (дошкільна освіта, дошкільня) – термін широкого значення, який може використовуватися для характеристики будь-якого виду освітньої діяльності, до якої залучені діти до вступу до шкільної формальної освіти. Термін «preschool» більше стосується освітніх програм для три- і/або чотирирічних дітей. І хоча, зазвичай, функціонально визначається «доглядом за дитиною» (child care), термін «preschool» передбачає добре регламентовану діяльність, що забезпечується високоякісними освітніми програмами, спрямованими на соціально-емоційний, фізичний, когнітивний розвиток вихованців [8].

На відміну від програм дошкільної освіти (a preschool program), програми догляду за дітьми (a child care program) зорієнтовані на забезпечення фізичного благополуччя дітей, покликані здійснювати супровід дітей, батьків, які працюють (to support parents’ employment). Також варто зазначити, що до програм догляду за дітьми (child care programs) залучені переважно немовлята та діти раннього віку (toddlers) [10, с. 655]. Незважаючи на відмінності, термін «preschool» залишається загальним, який застосовується до цілої низки програм дошкільної освіти для дітей у віці за рік-два до вступу до «дитячого садка» (kindergarten), який у більшості європейських країн є першим етапом обов’язкової шкільної освіти [10]. Варто зазначити, що терміном «kindergarten» позначається перший етап обов’язкової шкільної освіти, і часто цей термін співвідноситься у європейській педагогічній літературі з терміном «передшкільна освіта» (pre-primary education). «Передшкільна освіта»

відповідно до офіційних документів ЮНЕСКО, а саме – Міжнародної стандартної класифікації освіти (International Standard Classification of Education) – належать до обов'язкової (compulsory), яка розпочинається з 4-х, 5-ти, 6-ти або 7-ми років (залежно від країни) [9].

ЕСЕС (early childhood education and care) – освіта та догляд за дітьми раннього/дошкільного віку, який, за визначенням в офіційних документів Європейської комісії, визначається, як системна робота будь-якого виду регульованої діяльності приватної, громадської чи державної інституції, що забезпечує освіту та догляд за дітьми від народження до старшого дошкільного віку, становить перший етап обов'язкової початкової шкільної освіти, незалежно від типу організації, фінансування, робочих годин та програмового змісту освіти, яку можуть здійснювати центри раннього розвитку та центри денного догляду за дітьми сімейного типу; дошкільне та передшкільне забезпечення освітою (pre-school and pre-primary provision) [13, с. 69].

У Європейських офіційних документах часто вживаним для позначення дошкільної освіти або послуг в сфері суспільно дошкільного виховання є словосполучення «services for young children» (послуги для дітей молодшого/дошкільного/раннього віку) [14, с. 4].

Під цим терміном, за визначенням авторитетного в європейському освітньому просторі видання «Діти в Європі», розуміється широкий спектр послуг для дітей від народження до обов'язкового шкільного віку, який коливається від 4 до 7 років в державах-членах Європейського Союзу (найчастіше 6 років). Ці послуги позначаються різними назвами в різних європейських країнах. Так, кожна назва, термін, який позначає послуги в дошкільній освіті, на кожній з європейських мов втілює в собі особливе і багате поєднання традицій, цінностей і понять – наприклад, «материнські школи» (école maternelle), «групові/колективні ясла» (crèche collectif) – у Франції, «дитячий сад» (scuola dell'infanzia) – італій, «дитячий садок» (kindergarten) – у Німеччині, «розплідник» (förskola) – у Швеції, Фінляндії, «дитячий центр» (children's centre) – у Великій Британії. Отже, як свідчать дані директивного документа «Діти дошкільного віку та послуги в дошкільній освіті», наявність широкого спектра європейських послуг у сфері дошкільної освіти спричиняє не лише велику різноманітність закладів, в яких вони надаються, але й призводять до неузгодженості, коли беруться до уваги вузькі аспекти

сфери дошкільної освіти. Наприклад «групові/колективні ясла» (crèche collectif) – у Франції не те саме, що називається «розплідником» (förskola) у Швеції, чи «дитячий центр» (children's centre) – у Великій Британії. Відтак, як зазначають автори документа, зупинилися на вживанні досить узагальненого терміна – «послуги для дітей молодшого/дошкільного віку» – який не пов'язаний з назвою будь-якої конкретної європейської країни або традицією [14, с. 4].

Вислів «послуги для дітей молодшого/дошкільного віку» у документі «Діти дошкільного віку та послуги в дошкільній освіті» передбачає послуги для груп дітей, які не досягли обов'язкового шкільного віку, що надаються офіційними організаціями, які можуть варіюватися від муніципалітету до батьківського кооперативу та до бізнесу, і, в окремих випадках, оплачуваних послуг працівників. Отже, до послуг для дітей дошкільного віку, належать: дитячі кімнати / дитячі ясла / дитячі осередки (nurseries), ясла (crèches), дитячі садки (kindergartens), не обов'язкові школи (non-compulsory schools), дитячі центри (children's centres) та організований сімейний догляд за дитиною/догляд сімейного типу (тобто, де в сім'ї вихователі працюють як наймані працівники від приватної організації, бюро чи муніципального представництва освіти) – (organised family day care). У більшості цих закладів діти проводять частину або більшу частину свого часу без батьків. Під розумінням «послуг для дітей дошкільного віку» лежить цілеспрямована освітня діяльність батьків, які залишаються зі своїми дітьми і забезпечують набуття дитиною дошкільної освіти вдома (як, наприклад, «зелені будинки» (maison vèrtes) у Франції, чи «ігрові майданчики» (spazio insieme) в Італії, коли група матерів, які не працюють, домовляються про почерговий, в окремих випадках погодинний догляд та розвиток за дітьми).

З визначень зрозуміло, що найширшим поняттям є ЕСЕС (early childhood education and care). Тож під автентичним українському поняттю «дошкільна освіта» (preschool education/early childhood education and care) європейськими науковцями розуміється комплексний та цілісний спектр послуг, що забезпечує реалізацію освітніх заходів з цілісним підходом, спрямованим на пізнавальний, фізичний, соціальний і емоційний розвиток дітей раннього, дошкільного та передшкільного віку; процес, який відбувається, як у межах приватної, громадської або державної інституції, так і поза її межами (родинне виховання й освіта,

виховання та освіта в сім'ї) та формує і розвиває навички, необхідні підготовці дітей раннього віку до соціальної адаптації в умовах дошкільних закладів та вдома, а також академічної готовності дітей дошкільного віку (від 3-6-ти років) до школи, яке використовуватиметься у започаткованому дослідженні.

Висновки. Лінгвістично контекстуальний аналіз англomовних варіантів концепту «*preschool education*» уможливив визначення досліджуваного феномену як поняття, що позначає цілісну систему освітніх послуг у сфері дошкільної освіти завдяки якій відбувається цілеспрямований та системно організований освітній процес у різних типах та видах закладів дошкільної галузі.

Особливості потлумачення концепту виявляються у контекстуально-функціональному вимірі його розуміння, оскільки сутність змісту пов'язується з основними освітніми функціями (виховна, доглядальницька, освітня чи розвивальна) та залежить від типу закладу (приватний, муніципальний чи державний сектор). Водночас, варто зауважити, що представлений у статті аналітичний аналіз концепту може піддаватися дискусії та більш ґрунтовному розгляду, позаяк не дослідженими залишаються поняття та терміни, пов'язані з концептом «*preschool education*», а саме «*preschool center*», «*kindergarten*», «*nursery*» та інші, що **становить перспективу подальших наукових розвідок** в даному напрямі.

Список літератури:

1. Корсак К.В. Про деякі перешкоди на шляху нашої інтеграції в європейський освітній простір. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи: Зб.наук. праць. Вип.3. К.: Знання, 2000. С.377-381.
2. Мельник Н. І. Особливості перекладу аббревіатур освітніх та педагогічних організацій країн Європейського Союзу. Вісник Прикарпатський вісник НТШ. Слово. 2019. 3 (55). С. 363-372.
3. Поспелова Н.В. Системный характер семантических изменений в лексике: (На материале лексики функционально-семантического поля «Образование в США»): Автореф.дис. канд.филол.наук. Одесский ун-т. 1990. 16 с.
4. Пуховська Л. П. Становлення «компетентнісної» ідеї в європейській педагогічній освіті. Народна освіта : електрон. наук. фах. видання. 2013. Вип. 3. http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1736.
5. Стефанова Н. Англomовна термінолексика сфери освіти кінця ХХ - початку ХХІ століття Текст : монографія. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К. : НПУ, 2011. 179 с.
6. Стефанова Н. Сучасна англomовна термінолексика сфери освіти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова. Одеса. 2004. 20 с.
7. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант. 2015. 160с.
8. Bowman B. Kindergarten practices for children from low income homes. The Transition to Kindergarten / eds.: Robert C. Pianta, Martha J. Cox. Baltimore, 1999. P. 281–301.
9. Compulsory age of starting school in European countries // NFER: National Foundation for Educational Research. <https://www.nfer.ac.uk/eurydice/compulsory-age-of-starting-school.html>.
10. Early childhood education : an international encyclopedia : [4 volumes]. Vol. 1 / eds.: Rebecca Staples New, Moncrieff Cochran. Westport : Praeger Publishers, 2007. 1379 p.
11. International Standard Classification of Education (ISCED) // OECD. Glossary of Statistical Terms. Retrieved from: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1436>.
12. Pre-primary education (ISCED 0) // OECD. S. I., 2003. <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5409>.
13. Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care: Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care under the auspices of the European Commission. S. I. : s. n. 2014. 71 p. (Key principles of a Quality Framework). http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf.
14. Young children and their services: developing a European approach: Children in Europe Policy Paper: a Children in Europe Policy paper : (English version) September 2008 / Bernard van Leer Foundation, Eurochild International Step by Step Association, EECERA Utdanningsforbundet. S.I. Step by Step Association, 2008. 11p. http://www.fruehe-chancen.de/fileadmin/PDF/Archiv/children_in_europe.en.pdf.

Melnyk N. I. THE ESSENCE AND PECULIARITIES OF THE TRANSLATION OF THE CONCEPT «PRESCHOOL EDUCATION» IN THE DIMENSION OF THE NATIONAL SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL SPACE

The article is dedicated to the problem of terminological interpretation of pedagogical concepts in the field of preschool education in the European educational and scientific contexts. The author has found that

the practice of international terminology in the field of pre-school education is determined by the existence of problems related to the lack of full equivalence of concepts between different national education systems. In the context of this, the issue of linguistic features and the importance of correctly interpreting English-speaking terms in the teaching field is important, given that comparative studies rely on the results of linguistic exploration and content analysis of concepts and terms in different educational systems.

The author outlines the basic concepts that characterize and define the content of the concept of "preschool education", among them "early childhood education and care", "kindergarten", "young children services" and more. The article elaborates on the difference between the concepts of "preschool education" and "services for young children" (services for young /pre-school/young children); On the basis of comparative content analysis, the essential differences of the use of separate terms to denote the concept of "preschool" are determined. The author also found that, unlike a preschool program, a child care program is aimed at ensuring the physical well-being of children. The difference between these programs is also that child care programs involve toddlers and infants. However, despite the differences, the term "preschool" remains a generic one, which applies to a number of pre-school education programs for children aged one or two years before entering kindergarten. The result of the linguistically meaningful and contextual analysis of the English-language variants of the concept of "preschool education" made it possible to define the phenomenon under study as a concept that denotes a holistic system of educational services in the field of preschool education, through which there is a purposeful and systematically organized educational process in different types and types of institutions. The practical significance of the results of the analytical-linguistic research is determined by obtaining an authentic interpretation of pedagogical terms and concepts that describe the concept of preschool education in the European interpretation of the phenomenon, which will serve as a thorough terminological resource in the context of national comparative education.

Key words: *content analysis, concept «preschool education», functional meaning, contextual meaning, concept, term.*